

OPVIT : HET ONDERZOEKSCENTRUM VOOR PRE- EN
VROEG-INDUSTRIELE TECHNIEKEN

Gerda Verheeke

Toen de verwervingspolitiek van MIAT zich meer en meer ging toespitsen op het veiligstellen van integrale bedrijfjes en ateliers, werd de noodzaak gevoeld van een permanent team, dat het verworven materiaal niet alleen op technisch vlak zou bestuderen, doch ook de bedrijfs-know-how moest veiligstellen.

De vriendenkring van het museum, VIAT v.z.w., riep daartoe in 1984 het Werkcentrum voor Oudere Technieken (WOT), als een DAC-project, in het leven.

Nu, na een bijna 4-jarige werking, blijken de activiteiten van dit centrum een groter gebied te bestrijken dan aanvankelijk was vooropgesteld.

De omschrijving "oudere technieken" dekte de lading niet volledig daar eerder industriële dan ambachtelijke technieken het voorwerp van studie uitmaakten. Niet alleen moesten de verdwenen of quasi-verdwenen oudere technieken worden veilig gesteld en beschreven, bovendien voelde men de noodzaak aan het studieobject in zijn historische kontekst te plaatsen en het geheel op bevattelijke wijze aan een ruimer publiek aan te bieden.

Ondertussen werd vastgesteld dat - in het kader van een Museum voor Industriële Archeologie en Textiel - de grens tussen voor- en vroeg-industrieel moeilijk te trekken viel.

Enkele voorbeelden zullen dit verduidelijken.

Reeds bij het allereerste project *Passementerie* werd die afbakening doorbroken. Naast het aanleren van het passementweven zelf en het doorgeven ervan door o.a. demonstraties, het opmeten van het atelier, diverse getouwen en toebehoren, drong zich ook een kritisch geschiedkundig onderzoek op van o.a. de Gentse Gilde der Passement- of deze der Lintwevers, waarvan de dokumenten opklommen tot vóór 1600.

Daarnaast zorgde een intensieve survey voor aanvullende gegevens op het gebied van de sociale (mis)toestanden en een verhelderende kijk op de schrijnende leef- en werkomstandigheden.

In 1986 kocht MIAT het artisanaal sigarenfabriekje VIVALO op. Hoewel het hier wel degelijk om handgedraaide rookwaar ging, werd toch gebruik gemaakt van enkele machines in het productieproces.

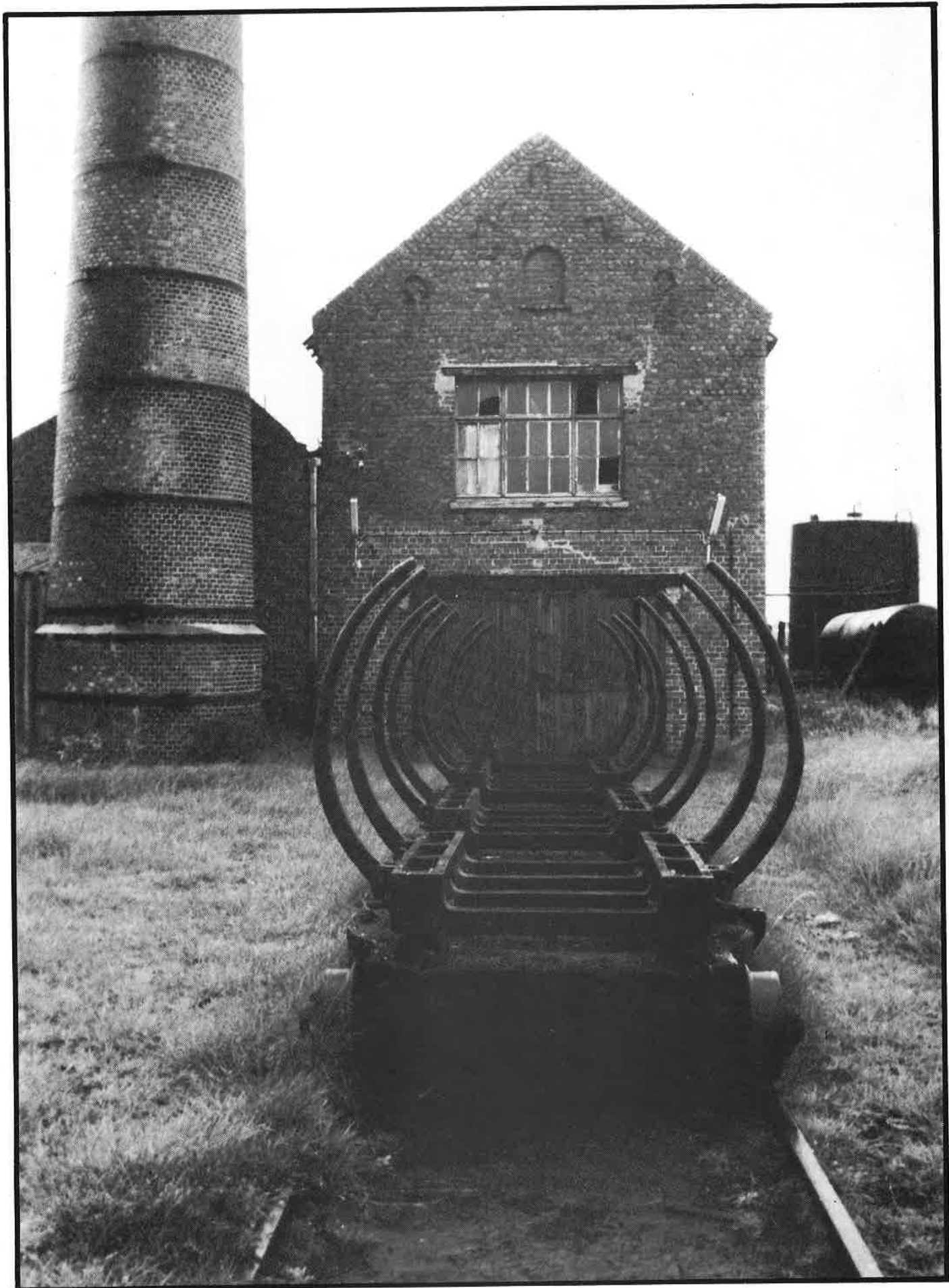
Binnenzicht van het fotoatelier der gebroeders Beernaert in de Wijngaardstraat, zoals te zien in de MIAT-tentoonstelling "Focus op Fotografie".

(Museum voor Fotografie, Antwerpen)

(pagina 71)

△ *Creosoteerbedrijf van de RTT te Oostende.*

Van de technische uitrusting binnen deze met sloop bedreigde gebouwen werd door het OPVIT in een DAC-project een survey opgemaakt, in het vooruitzicht van de eventuele recuperatie ervan.

Kan men bij het opmeten en bestuderen van de befaamde Gentse mule jenny spreken van een vroeg-industriële machine, de studie van haar voorgangers, beginnende met de spil-top, situeert zich wel op pre-industrieel vlak.

Ook in de edukatieve projecten zoals *We geven hem van katoen* en *Over de hekel - vragen omtrent vlas* moest men een beeld ophangen van de evolutie in respectievelijk de katoenen vlasindustrie vanaf de oorsprong tot op heden. En niet alleen de techniek, maar ook de sociale kontekst en de groei van zowel *machine* als *mens* komt hierin aan bod.

De interdisciplinaire werking van het centrum blijkt dus duidelijk bij de te volgen stadia en de te achterhalen aspecten van een project. Bij registratie of verwerving van bedreigde ensembles gaat men als volgt te werk :

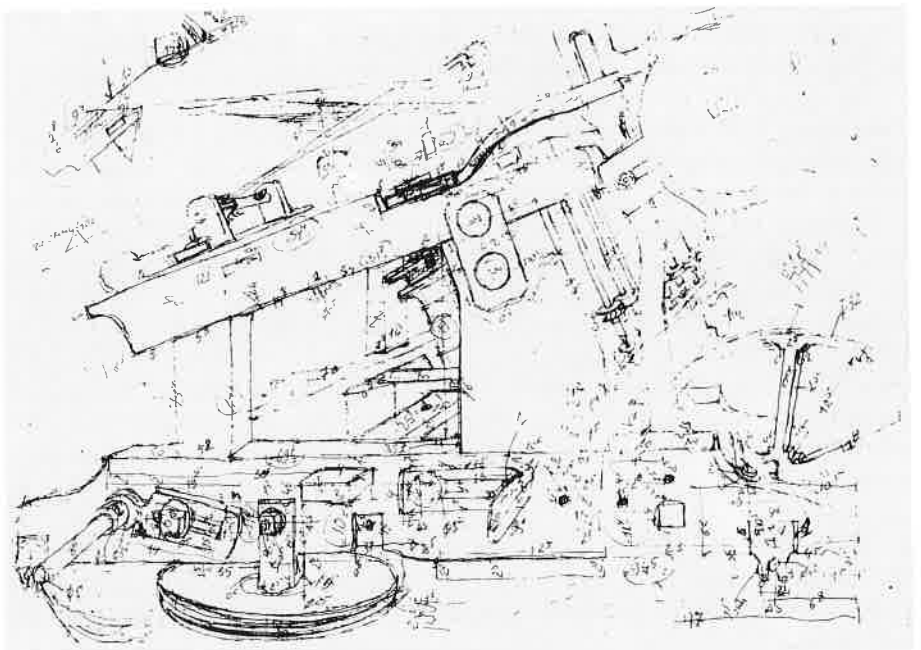
- fotografische survey, in situ
- registratie ter plaatse van het produktieproces
- opmeting van het geïnventariseerd materiaal
- oral history in de vorm van interview(s) en vragenlijsten i.v.m. vakterminologie, werk- en leefomstandigheden
- het aanleren van de techniek
- het geschiedkundig onderzoek (historische documenten, bedrijfsarchieven enz.)
- het doorgeven van de aldus verworven kennis via een verantwoorde museologische opzet, initiatie cursussen, demonstraties, brochures, werkschriften enz.

Samenvattend kan worden gezegd dat WOT is uitgegroeid tot een onderzoekscentrum, waar zowel de pre-industriële als vroeg-industriële technieken, in hun sociale- en historische kontekst geplaatst, worden bestudeerd.

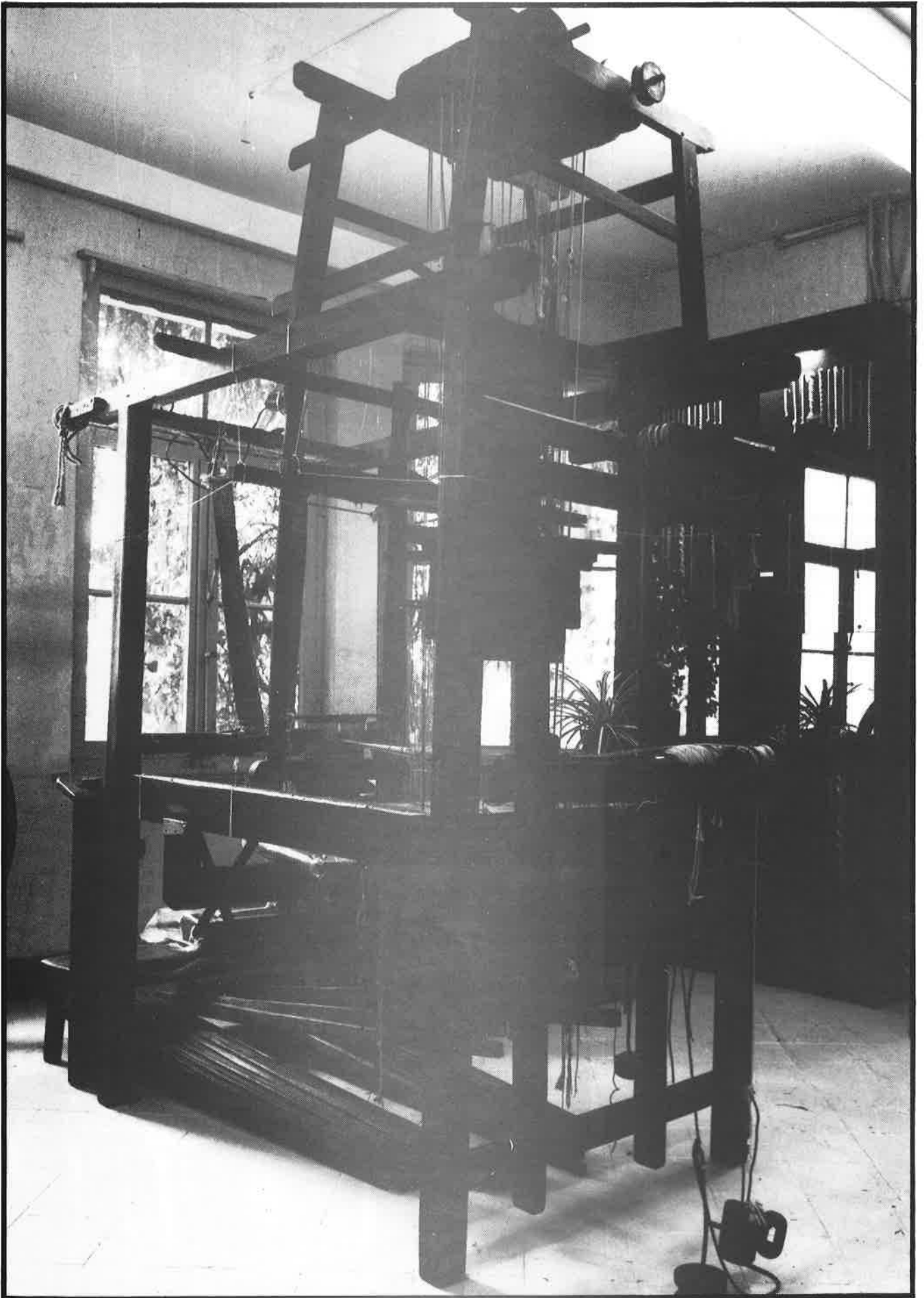
Het is dan ook logisch dit centrum een nieuwe benaming te geven, een kader dat beter kan worden ingevuld door de taken die het team zich stelt. Geopteerd werd voor : *Onderzoekscentrum voor Pre- en Vroeg-Industriële Technieken* of *OPVIT*.

▽▽

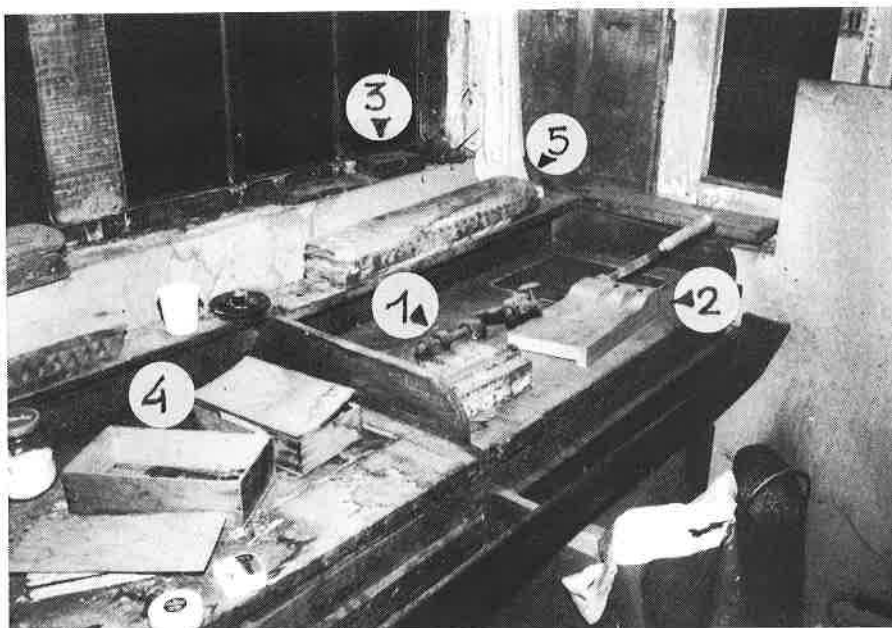
Het 19de-eeuwse passementgetouw, merk SENSARIC, Parijs, opgesteld in het gereconstrueerd passementerie-atelier (MIAT)

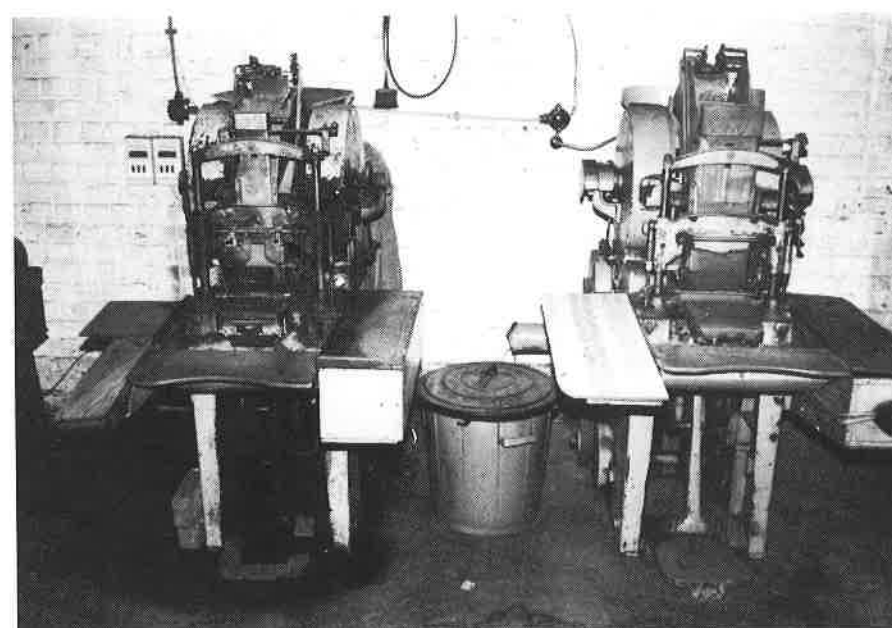
Opmetingsschets van de mule jenny, uitgevoerd in het kader van het OPVIT

- 1. Metalen kopsnijder (voor 1900)
- 2. Houten kopsnijder
- 3. Kipper waarmee over de sigaar wordt gewreven
- 4. Doos met prikkers, mesjes en rolmesjes
- 5. Sigarenvormen

- 1. Werktafel
- 2. Tonnen met afval en bus-sels
- 3. Handpers
- 4. Bosjes of popjesmachine

Machines voor het vervaardigen van de binnenwaar of "popjes"